

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

СТЕЦИК БОГДАНА ВАСИЛІВНА

УДК 343.985:343.13:614.2(477)

МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ
НЕЗАКОННОЇ ЛІКУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Спеціальність 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса - 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі криміналістики, судової медицини та психіатрії факультету № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
МАРКО Сергій Іванович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
завідувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ШЕПІТЬКО Валерій Юрійович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри криміналістики;

кандидат юридичних наук, доцент
ВАЩУК Олеся Петрівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики

Захист відбудеться «___»_____2016 року о _____годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «_____»_____2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Відповідно до ст. 49 Основного Закону кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Цьому конституційному праву людини і громадянина відповідає обов'язок держави в особі медичних закладів та органів охорони здоров'я забезпечити надання медичних послуг належної якості. Але сьогодні можна говорити про неналежне виконання закріпленого Конституцією України обов'язку, оскільки з кожним роком збільшується кількість повідомлень про випадки неякісного надання медичної допомоги медичними працівниками, а також проведення незаконної лікувальної діяльності.

Кримінально-правовим засобом захисту громадян від незаконної лікувальної діяльності є ст. 138 Кримінального кодексу України (далі - КК України). Проте при постійному розвитку методів діагностики та лікування захворювань і травм, системи контролю за здійсненням лікування та надання дозволів на його здійснення органи досудового розслідування стикаються з проблемою недосконалості процесуального та організаційно-тактичного забезпечення розслідування відповідної категорії кримінальних правопорушень. Через недоліки у правовій регламентації провадження досудового слідства, відсутність розробленої методики розслідування незаконної лікувальної діяльності вказаний вид злочинів фактично не виявляється, до кримінальної відповідальності притягається незначна кількість винуватих осіб.

Аналіз слідчої практики свідчить про те, що в період з листопада 2012 року по серпень 2016 року на території України було зареєстровано 19 випадків незаконної лікувальної діяльності. Так, у 2013 р. розпочато 7 кримінальних проваджень досліджуваної категорії, у 2014 - 4, у 2015 р. - 4, протягом січня-серпня 2016 р. - 4 кримінальних провадження щодо незаконної лікувальної діяльності.

Причинами такого явища є неналежне дослідження обставин кримінального правопорушення та недостатність зібраних доказів на стадії досудового слідства, викликане специфікою цієї категорії кримінальних проваджень та їх складністю, необхідністю використання слідчим спеціальних медичних та інших знань при розслідуванні та часто протидією з боку медичних працівників і відповідних органів охорони здоров'я.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові здобутки з питань методики розслідування окремих видів злочинів таких учених: Л. І. Аркуши, Ю.П. Аленіна, В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.К. Весельського, Г.П. Власової, І.О. Возгрина, А.Ф. Волобуєва, В.К. Гавла, В.І. Галагана, Н.О. Данкович, Л.Г. Дунаєвською, І.І. Іванова, Н.І. Клименко, В.О. Коновалової,

І.М. Лузгіна, В.К. Лисиченка, В.В. Лисенка, В.М. Махова, Л.В. Омельчук, М. В. Салтевського, І.М. Сорокотягіна, В.Г. Танасевича, В.В. Тіщенко, І.Я. Фрідмана, П.В. Цимбала, О.П. Шайтура, В.Ю. Шепітька, Б.В. Щура, М.П. Яблокова, М.М. Яковлєва та ін.

Кримінально-правові та судово-медичні аспекти притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників вивчалися Ф.Ю. Бердичевським, І.Г. Вермелем, В.О. Глушковым, А.П. Громовим, І.В. Івшиним, І.Ф. Криловим, В.П. Новосьоловим, І.Ф. Огарковим, В.Д. Прістанковим, А.М. Савіцькою, Ю.Д. Сергєєвим, Л.В. Сухарніковою, В.В. Татаркіною, Г.В. Чеботарьовою, П.П. Щеголевым та ін.

Аналіз законодавства, літературних джерел та матеріалів кримінальних проваджень показує, що при значній увазі до методики розслідування професійних злочинів медичних працівників питання розслідування незаконної лікувальної діяльності залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює недоліки та суттєві труднощі доказування досліджуваної категорії злочинів, досягнення мети провадження досудового слідства. Разом з тим, наукові розробки цих учених здійснювалися на основі раніше чинного законодавства. Сучасні форми злочинної діяльності, зокрема нові способи вчинення незаконної лікувальної діяльності, її приховування значно удосконалені.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження обумовлюється необхідністю з'ясування особливостей розслідування цього виду кримінальних правопорушень, розроблення рекомендацій щодо застосування ефективних заходів тактичного забезпечення під час його здійснення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ на 2015-2019 роки, затверджених наказом МВС України від 16.03.2015 № 275, та плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ «Протидія злочинам, підслідним ОВС: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (державний реєстраційний номер 0П2Ш07493).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розробка методики розслідування незаконної лікувальної діяльності на підставі аналізу наукових джерел і узагальнень слідчої та судової практики.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішувалися наступні задачі:

висвітлити основні етапи формування інституту протидії незаконній лікувальній діяльності;

дати визначення криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності та охарактеризувати основні її елементи;

розглянути типові слідчі ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування злочину, передбаченого ст. 138 КК України, та визначити програми їх розв'язання;

визначити типові слідчі версії та охарактеризувати порядок планування розслідування незаконної лікувальної діяльності;

систематизувати обставини, які підлягають встановленню під час розслідування досліджуваного злочину;

визначити основні тактико-організаційні аспекти взаємодії слідчого із суб'єктами, які залучаються до розслідування незаконної лікувальної діяльності;

розкрити особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування незаконної лікувальної діяльності;

охарактеризувати форми та особливості використання слідчим спеціальних знань під час розслідування видів злочинів, які аналізуються.

Об'єктом дослідження є діяльність з формування та застосування криміналістичних методик розслідування у теорії та практиці.

Предметом дослідження є методика розслідування незаконної лікувальної діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його мети і задач, об'єкта і предмету. У роботі використовувались такі загальнонаукові методи дослідження: історичний, порівняльно-правовий, статистичний, формально-логічний, порівняльний, конкретно-соціологічний.

За допомогою історичного методу досліджено розвиток окремих криміналістичних теорій (криміналістичної характеристики злочинів, криміналістичної тактики) (підрозділи 1.2, 3.1). Для дослідження проблем розслідування, пов'язаних із правовим забезпеченням ефективності слідчої діяльності, застосовувався порівняльно-правовий метод, за допомогою якого аналізувалося чинне кримінальне, кримінально-процесуальне законодавство, а також законодавство, що регулює діяльність у сфері охорони здоров'я (підрозділи 1.1, 2.2, 2.4). Формально-логічний метод використовувався для дослідження організації і планування розслідування незаконної лікувальної діяльності і з'ясування особливостей тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів досліджуваної категорії (підрозділи 2.1, 2.3, 3.1,3.2).

Соціологічний та статистичний методи застосовано для вивчення думок практичних працівників з проблемних питань, які виникають під час застосування існуючих та розроблення нових методик розслідування злочинів (підрозділи 1.2., 2.1, 2.2, 3.1, 3.2); методи конкретно-соціологічних досліджень (вивчення кримінальних проваджень, висновків експертиз) - для обґрунтування типізації слідчих ситуацій, побудови слідчих версій, виокремлення тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.1, 3.1).

Нормативною базою дисертації є кримінальне й кримінальне процесуальне законодавство України, Основи законодавства України про

охорону здоров'я, підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують лікувальну діяльність та повноваження органів досудового розслідування.

Емпіричну базу дослідження становлять: результати анкетування 200 працівників правоохоронних органів, серед яких слідчі, працівники оперативних підрозділів та прокуратури; узагальнені дані вивчених 17 кримінальних справ (проваджень), розпочатих за ознаками злочину, передбаченого ст. 138 КК України за період з 2012 по 2016 роки; статистичні дані Державної судової адміністрації України стосовно розглянутих кримінальних справ, пов'язаних із здійсненням незаконної лікувальної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших в Україні спеціальним комплексним дослідженням, у якому розроблено методику розслідування незаконної лікувальної діяльності.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, які мають наукову новизну:

вперше:

обґрунтовано концептуальні основи формування окремої методики розслідування незаконної лікувальної діяльності на підставі комплексного аналізу наукових положень, оцінки стану нормативно-правового регулювання та узагальнення слідчої практики;

сформульовано поняття «криміналістична характеристика незаконної лікувальної діяльності» як таке, що слугує виконанню завдань стадії досудового розслідування;

виокремлено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконної лікувальної діяльності залежно від джерела відомостей про вчинене кримінальне правопорушення та запропоновано програму дій слідчого для їх вирішення;

вдосконалено:

положення щодо порядку планування розслідування незаконної лікувальної діяльності та типізацію версій, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів, передбачених ст. 138 КК України: версії щодо особи злочинця, способу вчинення злочину та його зв'язку із тяжкими наслідками, особи потерпілого;

класифікацію обставин, які підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності за наступними критеріями: 1) обставини, що стосуються самої події кримінального правопорушення; 2) обставини, що стосуються особи потерпілого та злочинця; 3) обставини причинно-наслідкового зв'язку; 4) решта обставин;

положення з організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій: допит, огляд, обшук під час розслідування незаконної лікувальної діяльності;

дістало подальшого розвитку:

положення щодо криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності як інформаційної моделі, до структури якої входять спосіб вчинення, обстановка: час та місце незаконної лікувальної діяльності, знаряддя та засоби вчинення злочину, слідова картина, особа злочинця та особа потерпілого;

характеристика типових форм взаємодії слідчого з органами та підрозділами, що залучаються до сфери розслідування незаконної лікувальної діяльності;

організаційно-тактичні основи використання спеціальних знань під час розслідування незаконної лікувальної діяльності та типовий комплекс судових експертиз у провадженні досліджуваної категорії злочинів: судово-медична експертиза особи потерпілого, речових доказів; почеркознавча експертиза; техніко криміналістичне дослідження документів.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використанні у:

науково-дослідній сфері - для подальшої розробки та вирішення проблем методики розслідування незаконної лікувальної діяльності;

навчальному процесі - при викладанні навчальної дисципліни «Криміналістика», підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначеної дисципліни (Акт впровадження в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ від 28.09.2016 р. та Львівського торгово-економічного університету від 21.09.2016 р.);

практичній діяльності - в слідчій практиці як рекомендації при розслідуванні незаконної лікувальної діяльності та у службовій діяльності органів досудового розслідування (Акт впровадження у практичну діяльність слідчих підрозділів Національної поліції України від 02.09.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на кафедрі криміналістики, судової медицини на психіатрії факультету № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ. Результати дослідження були оприлюднені та доповідалися на III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (теоретичні аспекти приватного та публічного права)» (м. Львів, 24 грудня 2013 року), V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (в контексті Євроінтеграційних процесів)» (м. Львів, 30 листопада 2015 року).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані у дослідженні, висвітлені у 7 наукових публікаціях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, а також 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (245 найменувань) і 6 додатків. Повний обсяг дисертації складає 245 сторінок, з них основного тексту - 187 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, вказується зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлюються наукова новизна роботи, практичне значення одержаних результатів, наводяться дані про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру дисертації.

Перший розділ «Криміналістична характеристика незаконної лікувальної діяльності» складається з двох підрозділів, у яких досліджено проблему протидії незаконній лікувальній діяльності, надано криміналістичну характеристику цього виду злочинів.

У **підрозділі 1.1. «Стан дослідження проблеми протидії незаконній лікувальній діяльності»** проаналізовано наукові підходи до правового регулювання надання медичної допомоги, а також монографічних досліджень щодо виявлення, припинення та розслідування злочинів під час надання медичної допомоги. Зокрема, досліджувались праці О.Ф. Бантишева, А.О. Байди, Ф.Ю. Бердичевського, В.І. Вітера, І.В. Гецманова, Л.Г. Дунаєвської, І.В. Кирилюка, Є.В. Кузьмічової, М.М. Малахової, М.А. Огнерубова, Л.В. Омельчук, В.Д. Пристанскова, Н.В. Павлової, А.Р. Поздєєва, О.О. Прасова, О.І. Смотров, В.Ю. Стеценко, Т.Ю. Тарасевича, Л.В. Сухарнікової, Г.В. Чеботарьової, В.М. Флорі, О.П. Шайтуро, І.В. Янущенкої.

Встановлено, що в Україні не присвячено жодної комплексної праці особливостям досудового розслідування незаконної лікувальної діяльності, відповідно не розроблено методику розслідування цього виду злочинів, що свідчить про доцільність здійснення наукових пошуків і вироблення відповідних рекомендацій щодо організаційно-тактичних засад провадження досудового слідства.

У **підрозділі 1.2. «Поняття та структура криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності»** обґрунтовано, що криміналістичну характеристику незаконної лікувальної діяльності слід розглядати як обумовлену криміналістичними дослідженнями та практикою діяльності сторони обвинувачення модель відомостей про криміналістично-значимі ознаки кримінального правопорушення, яка має на меті забезпечити ефективний процес його розслідування за умови дефіциту даних, що становлять обставини, які необхідно встановити.

Аналіз структури криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності дозволив виділити такі її основні елементи, як спосіб

вчинення, обстановку, місце та час, знаряддя та засоби, слідову картину, а також особу потерпілого, особу злочинця. Наголошено на практичній значимості кореляційної залежності елементів криміналістичної характеристики досліджуваної категорії злочинів.

Спосіб вчинення незаконної лікувальної діяльності є основним елементом криміналістичної характеристики та являє собою сукупність (систему) прийомів і операцій, що використовуються при вчиненні злочину і відображають види та форми медичної допомоги пацієнту в період його обстеження та лікування. Він передбачає здійснення її без спеціального дозволу особою, яка не має належної медичної освіти.

Готуючись до здійснення незаконної лікувальної діяльності, злочинець шукає для цього місце, знаряддя та засоби, може підробити документ про освіту чи дозвіл на заняття лікувальною діяльністю з метою їх подальшого використання. Способами приховування незаконної лікувальної діяльності можуть бути: приховування місця лікування, знарядь та засобів; медичної документації; підкуп пацієнта чи його родичів.

Криміналістично значущими є обстановка, місце та час вчинення незаконної лікувальної діяльності. Місце здійснення незаконної лікувальної діяльності являє собою простір у розташуванні певного лікувально-профілактичного закладу, а також поза ним, що пристосоване злочинцем, у якому пацієнту було надані лікувальні послуги, що мали для нього негативні наслідки. Час виражається в певних одиницях його виміру і є визначальним з огляду на період з моменту здійснення незаконної лікувальної діяльності до моменту настання негативних (тяжких) наслідків.

Знаряддя та засоби, які використовуються під час здійснення незаконної лікувальної діяльності, доцільно класифікувати за такими категоріями: 1) вироби медичного призначення; 2) медична техніка; 3) медичний інструментарій; 4) комплектувальні вироби; 5) спеціальні матеріали; 6) обладнання, інструменти та інші предмети, речовини; 7) фармацевтична продукція; 8) лікарські засоби. Крім того, знаряддями досліджуваного злочину є документи, що надають (підтверджують) право на заняття лікувальною діяльністю.

Сліди незаконної лікувальної діяльності слід поділяти на матеріальні та ідеальні. Типовими матеріальними слідами є: лікарські препарати та їх упакування, які застосовувались у лікувальній діяльності; медичні інструменти; «медичні відходи», серед яких серветки, тампони, бинти зі слідами лікарських препаратів чи біологічного походження; інформація, відображена в медичних документах. Ідеальні сліди - це сліди у свідомості людини, які ґрунтуються на раніше сприйнятій інформації, які при набутті процесуального статусу потерпілого, свідка, підозрюваного відображаються в їх показаннях та характеризують обставини, що підлягають встановленню під час провадження досудового розслідування.

Особа злочинця, що вчинила злочин, передбачений ст. 138 КК України, характеризується такими криміналістично значущими ознаками: 1) чи є він лікарем чи цілителем; 2) наявність освіти, освітнього ступеня, посади чи відповідного документа - спеціального дозволу на лікувальну діяльність, сертифіката лікаря-спеціаліста, свідоцтва про складання передатестаційного іспиту; 3) чи є він лікарем, який не мав права на конкретне оперативне чи інше втручання при наданні медичної допомоги даному пацієнту; 4) чи є особою, яка належить до середнього медичного персоналу (акушер, фельдшер та ін.), що не має певного освітнього рівня для надання медичної допомоги пацієнту; 5) володіння необхідним обсягом знань, умінь і навичок, що дають право на допуск до професійної діяльності; 6) наявність певних особистісних якостей, необхідних для надання адекватної медичної допомоги в нормальних і екстремальних умовах; 7) чи має установа, де здійснювалась лікувальна діяльність, ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

Особою, потерпілою від досліджуваного злочину, визнається хворий або пацієнт, який внаслідок здійсненого лікування зазнав шкоди у вигляді тяжких наслідків і характеризується наступними ознаками: 1) загальні: вік, стать, професія, соціальна адаптація; 2) особливі: фізичний стан на моменти надходження до лікувально-профілактичної установи та надання допомоги; ступінь ураження організму хворобою або травмою; наявність хронічних захворювань, у тому числі професійних, та їх прояви; фізіологічні (вагітність, пологи), генетичні та індивідуальні особливості; поведінка хворого до, під час і після лікування; ступінь поінформованості про медичні засоби і лікарські препарати; зайняття самолікуванням.

Другий розділ «Організація розслідування незаконної лікувальної діяльності» містить чотири підрозділи, в яких висвітлюються типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування досліджуваного злочину, обставини, які підлягають встановленню, типові слідчі версії та взаємодія слідчого і підрозділів, які залучаються до сфери провадження досудового слідства.

У підрозділі 2.1. «Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконної лікувальної діяльності» встановлено, що у методиці розслідування окремих видів злочинів під слідчою ситуацією розуміються сукупність відомостей про кримінальне правопорушення, якими оперує слідчий на різних етапах провадження досудового розслідування. У провадженнях досліджуваного виду злочинів важливим є вирішення слідчих ситуацій початкового етапу провадження досудового слідства.

На підставі даних анкетування та узагальнення матеріалів кримінального провадження виділено п'ять типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування незаконної лікувальної діяльності: 1) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР за результатами розгляду заяви потерпілого від злочину, особа злочинця, місце, час вчинення злочину відомі; 2) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР за результатами розгляду

заяви потерпілого від злочину, особа злочинця не відома, час, місце вчинення злочину встановлено; 3) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР на підставі матеріалів, зібраних за результатами проведення спеціальних перевірок, особа злочинця, час, місце вчинення злочину відомі, особа потерпілого не встановлена; 4) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР під час розслідування інших кримінальних правопорушень у сфері охорони здоров'я; 5) ситуація у випадках настання тяжкого наслідку - смерті пацієнта.

У **підрозділі 2.2. «Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності»** визначено обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності, які зумовлені трьома чинниками: предметом доказування (ст. 91 КПК України), кримінально-правовою та криміналістичною характеристиками такого кримінального правопорушення. На підставі цього обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності, об'єднано у чотири групи: 1) обставини, що стосуються самої події кримінального правопорушення; 2) обставини, що стосуються особи потерпілого; 3) обставини, які стосуються особи злочинця; 4) обставини причинно-наслідкового зв'язку; 5) інші обставини. На підставі цього конкретизовано перелік відомостей, які встановлюються у цих обставинах.

У **підрозділі 2.3. «Типові слідчі версії та планування розслідування незаконної лікувальної діяльності»** обґрунтовується, що версія виступає передумовою для планування роботи під час розслідування, постаючи одночасно тим орієнтиром, якого дотримується слідчий у процесі збирання, дослідження і оцінки доказів.

На підставі узагальнення матеріалів анкетування та кримінальних проваджень встановлено, що загальними версіями про характер події, яка відбулась, при розслідуванні незаконної лікувальної діяльності є: 1) мають місце ознаки незаконної лікувальної діяльності; 2) має місце завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, завідомо неправдиве показання; 3) ознаки незаконної лікувальної діяльності відсутні і має місце інший злочин у сфері професійної діяльності медичних працівників; 4) має місце злочин проти власності, де способом його вчинення є обман чи зловживанням довірою особи.

Серед типових версій, які мають значення на початковому етапі провадження досудового розслідування, є версії: 1) щодо особи злочинця: а) злочин вчинено медичним працівником, рівень кваліфікації (освітній ступінь) якого недостатній для здійснення лікувальної діяльності; б) злочин вчинено медичним працівником, який не підтвердив у встановленому порядку свій фах чи ступінь підготовки для самостійної лікувальної діяльності; в) злочин вчинено особою, яка не отримала спеціальний дозвіл на лікувальну діяльність; г) злочин вчинений особою, яка шляхом обману та зловживанням довірою видає себе за фахівця у галузі медицини чи цілителем; 2) щодо

способу вчинення злочину та його зв'язку із тяжкими наслідками: а) вчинення злочину у процесі огляду та постановлення діагнозу шляхом застосування інвазійних методів втручання; б) вчинення злочину шляхом проведення маніпуляцій, що здійснюються хірургічним втручанням, в) вчинення злочину шляхом призначення лікарських засобів для перорального чи інших видів прийому; 3) щодо особи потерпілого: а) жертва злочину самостійно звернулась за консультацією до медичної установи чи медичного працівника на підозру в захворюванні, б) жертва злочину перебувала на амбулаторному чи стаціонарному лікуванні в медичній установі, в) жертва злочину звернулась до цілителя з діагнозом, поставленим медичною установою та підтвердженим у встановленому порядку, і цілитель призначив лікування, г) жертва злочину звернулась до цілителя з підозрою на захворювання, діагноз та лікування визначав цілитель.

У підрозділі 2.4. *«Взаємодія слідчого та підрозділів, що залучаються до розслідування незаконної лікувальної діяльності»* визначено, що взаємодія під час розслідування незаконної лікувальної діяльності відбувається у двох формах: процесуальній та не процесуальній. Суб'єктами взаємодії слідчого є: оперативні підрозділи, спеціаліст (медик, криміналіст та інші), експерт (судовий медик, криміналіст, почеркознавець тощо), працівники закладів охорони здоров'я.

Взаємодія під час розслідування злочинів, передбачених ст. 138 КК України, є важливою умовою вирішення тактичних завдань залежно від слідчих ситуацій, перевірки загальних та окремих версій. Тактично правильно організована взаємодія дає можливість органу розслідування реалізувати повністю свою аналітичну функцію, забезпечити якісну організацію досудового розслідування, ефективно провести слідчі (розшукові) дії, завчасно виявити та попередити (нейтралізувати) прояви протидії розслідуванню.

Третій розділ *«Тактичне забезпечення розслідування незаконної лікувальної діяльності»* містить два підрозділи, в яких розкрито особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій та здійснено аналіз використання спеціальних знань.

У підрозділі 3.1. *«Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконної лікувальної діяльності»* за результатами анкетування констатовано, що найоптимальнішими слідчими діями у провадженнях досліджуваної категорії є: слідчий огляд, обшук, допит.

Розглянуто особливості огляду місця події, визначено завдання огляду, особливості залучення спеціалістів (судово-медичного експерта, техника-криміналіста). Обґрунтовано, що ситуації огляду місця події є похідними від типових слідчих ситуацій початку провадження досудового розслідування, на підставі цього запропоновано тактику його проведення.

Доведено, що у випадку значної кількості документів, які підлягають вилученню, доцільно їх вилучати без детального огляду та дослідження

одразу під час вилучення. У такому випадку необхідно провести окрему слідчу (розшукову) дію - огляд документів. Визначено перелік таких документів та запропоновано тактику їх огляду.

Встановлено, що специфіка проведення обшуку у категорії досліджуваних кримінальних проваджень зумовлена його об'єктами та відповідними тактичними завданнями, а саме пошуком та вилученням: документів про освіту (диплом, що підтверджує освітній ступінь лікаря, сертифікат лікаря-спеціаліста, свідоцтво про складання іспиту зі спеціальності); дозвільних документів (ліцензія на провадження господарської діяльності з медичної практики; атестаційно-експертний висновок, що підтверджує наявність в особи цілительських здібностей); офіційних бланків, печаток, штампів, у тому числі засобів їх виготовлення, комп'ютерів, принтерів, копіювальної техніки та електронних носіїв інформації. Обґрунтовано, що також слід відшукувати та вилучати зразки почерку, підписів чи машинописних текстів, якщо існує необхідність у їх подальшому експертному дослідженні.

Спираючись на результати анкетування, узагальнення матеріалів провадження щодо об'єктів обшуку та залежно від слідчої ситуації і тактичних завдань, які ставляться для її вирішення, здійснено поділ його проведення на групи за завданнями: 1) встановлення факту виготовлення підроблених документів, що використовувалися у ході вчинення ним злочину; 2) встановлення засобів здійснення незаконної лікувальної діяльності; 3) встановлення факту застосування засобів маскування під час здійснення незаконної лікувальної діяльності; 4) встановлення факту наявності злочинних зв'язків з представниками влади та особами, які оформлюють документи щодо освіти чи здійснення незаконної лікувальної діяльності; 5) встановлення факту надання згоди на проведення лікування; 6) встановлення взаємовідносин між «псевдолікарем» та потерпілим.

Допит потерпілого є доволі інформативною слідчою дією у досліджуваній категорії проваджень. Під час допиту потерпілого необхідно з'ясувати особливості його професійної діяльності, умов проживання, наявність у минулому травм, перенесених чи хронічних захворювань. Надалі встановлюються обставини виникнення та перебігу хвороби чи пошкодження до моменту звернення за медичною допомогою. Також необхідно з'ясувати, чи застосовувались допитуваним самостійно або іншими особами методи лікування до звернення за лікуванням у минулому.

Свідків незаконної лікувальної діяльності класифіковано на: а) свідків-медиків: медичні працівники, що брали участь у проведенні лікування, медичні працівники, що займають організаційно-розпорядчі посади, допоміжний медичний персонал (санітари, покоївки, реєстратори тощо), медичні працівники, що виявили дефекти лікування; б) свідків не медичних працівників: особи, які проходили лікування, разом із потерпілим, рідні, друзі, знайомі потерпілого, які володіють відомостями про стан його здоров'я, розвиток захворювання та обставини проведення лікування, особи, яким

відомі факти про зайняття лікувальною діяльністю підозрюваною особою, особи, яким відомі відомості про фіктивні документи, які надають право проводити лікувальну діяльність; в) свідки, що залучались після початку кримінального провадження: спеціалісти, що залучались до процесуальних дій, поняті. Сформульовано комплекс рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності допиту зазначених категорій свідків.

Серед підготовчих дій до проведення допиту підозрюваного виділено: вивчення особи допитуваного; ознайомлення з наявною медичною документацією, медичною термінологією, яка стосується лікувальної діяльності, що здійснювалася; формування орієнтовного плану допиту та переліку питань, які необхідно з'ясувати; вивчення матеріалів кримінального провадження; визначення кола учасників, які мають право брати участь у допиті підозрюваного.

Під час допиту підозрюваного з'ясовуються: а) дані про його професійну кваліфікацію; б) відомості про діагноз; в) відомості про процес лікування; г) характеристика змін у процесі лікування потерпілого; ґ) наслідки лікування.

Тактичним прийомом допиту підозрюваного при розслідуванні злочинів, пов'язаних із здійсненням незаконної лікувальної діяльності, є: 1) допит особи у формі вільної розповіді; 2) допит підозрюваного у формі «питання-відповідь»; 3) пред'явлення документів про освіту чи документів, що надають право займатися лікувальною діяльністю, а також іншої наявної в матеріалах провадження медичної документації; 4) демонстрація закріплених процесуально показань потерпілого, інших свідків щодо факту надання медичної допомоги, в результаті якої особі заподіяно шкоду; 5) фіксація отриманих показань шляхом протоколювання, аудіо- та відеофіксації з подальшою демонстрацією допитуваному.

У підрозділі 3.3. «Використання спеціальних знань під час розслідування незаконної лікувальної діяльності» запропоновано такі форми застосування спеціальних знань: залучення спеціаліста до проведення слідчих дій, зокрема: огляду, допиту, обшуку; залежно від професійної належності (інспектор-криміналіст, технік-криміналісти, патологоанатом, психолог; педагог, перекладач); проведення експертиз: судово-медичної експертизи особи потерпілого, речових доказів; почеркознавчої експертизи; техніко-криміналістичного дослідження документів.

Особливу увагу приділено використанню спеціальних медичних та психологічних знань під час розслідування незаконної лікувальної діяльності, що полягає у залученні слідчим до проведення слідчих (розшукових) дій відповідних спеціалістів та експертів у галузі медицини, які допомагають слідчому встановити психологічний контакт з допитуваним, складають його психологічний портрет, надають рекомендації щодо лінії поведінки слідчого, допомагають сформулювати запитання, відібрати документи, що мають важливе значення у кримінальному провадженні.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладаються найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження, до яких належать такі:

1. Криміналістична характеристика незаконної лікувальної діяльності - це структурний елемент окремої методики розслідування зазначеного кримінального правопорушення, що утворює систему взаємозалежних узагальнених відомостей про найбільш типові криміналістично значущі ознаки елементів механізму вчинення вказаного кримінального правопорушення, в яких відображаються закономірні кореляційні зв'язки між цими елементами і які використовуються для розробки наукових рекомендацій, а також побудування і перевірки версій під час розслідування конкретних злочинів з метою оптимізації методики розслідування та практичного застосування засобів, прийомів і методів криміналістики в швидкому, повному та ефективному розслідуванні зазначеного кримінального правопорушення.

2. Змістова наповненість криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності зумовлена як існуючими в криміналістичній науці підходами, так і об'єктом посягання, особливостями діяльності, в ході якої вчиняються досліджувані злочини. Тому основними складовими криміналістичної характеристики є: спосіб вчинення злочину; обстановка: час та місце вчинення злочину; знаряддя та засоби вчинення злочину; слідова картина; особа злочинця; особа потерпілого, що є взаємопов'язані та взаємозумовлені елементи: особа злочинця - місце вчинення злочину - знаряддя та засоби вчинення злочину - особа потерпілого - спосіб вчинення - слідова картина; особа потерпілого - особа злочинця - обстановка, час, місце вчинення злочину, знаряддя та засоби вчинення злочину - слідова картина.

3. Під способом вчинення незаконної лікувальної діяльності розуміється спосіб дій при підготовці, вчиненні та приховуванні слідів злочину, що визначає криміналістично значущі ознаки виконавця і застосованих ним для цього засобів та знарядь, обумовлені місцем та часом їх вчинення, які можуть бути використані при розслідуванні злочинів, пов'язаних із здійсненням незаконної лікувальної діяльності. Спосіб вчинення розглянутої категорії злочинів характеризується ознакою дотримання процедури лікувальної діяльності, що включає такі етапи: постановка діагнозу; визначення методів лікування (визначення процедур, виду та способу прийому ліків, хірургічного втручання), контрольного обстеження, заходів реабілітації тощо.

4. Обстановка вчинення незаконної лікувальної діяльності характеризується двома головними чинниками: місцем та часом. Поділ місця вчинення злочину, відповідальність за який передбачено ст. 138 КК України, здійснюється за місцем: а) здійснення незаконної лікувальної діяльності; б) настання тяжких наслідків для хворого; в) виявлення тяжких наслідків для хворого. Часом здійснення незаконної лікувальної діяльності слід вважати: а) час із моменту звернення особи за лікуванням й до настання несприятливих

наслідків; б) час реального виконання лікувального заходу, з яким пов'язане виникнення дефекту лікування; в) час появи й виявлення в пацієнта симптомів погіршення здоров'я у вигляді тяжких наслідків; г) час, що був у лікаря для ухвалення рішення про усунення розвитку дефектів і його наслідків; ґ) час виконання медичних або фармацевтичних заходів щодо ліквідації негативних наслідків лікування.

5. Особа злочинця є функціональним елементом криміналістичної характеристики досліджуваного злочину. Вона характеризується наступними ознаками: особа, що не має спеціального дозволу на здійснення лікувальної діяльності; не має належної медичної освіти; не підтвердила у встановленому порядку рівень кваліфікації. Особою, потерпілою внаслідок вчинення відносно неї досліджуваного злочину, у законодавстві України та юридичній літературі визнається хворий або пацієнт, який внаслідок здійсненого лікування зазнав шкоди у вигляді тяжких наслідків.

6. Типові сліди злочину, залежно від модулів, що свідчать про особу злочинця і обраний нею спосіб його вчинення, слід виокремити: 1-й модуль - «сліди незаконного лікарювання» та 2-й модуль - «сліди незаконного цілителства». У межах модулів пропонується виділяти групи типових слідів залежно від: їх місця розташування; способу утворення; форми відображення; рівня взаємодії між особою злочинця, особою потерпілого, знаряддям та засобом, обраним способом вчинення злочину.

7. Слідчі ситуації, які мають місце на початковому етапі розслідування незаконної лікувальної діяльності, можуть бути типізовані на такі: 1) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР за результатами розгляду заяви потерпілого від злочину, особа злочинця, місце, час вчинення злочину відомі; 2) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР за результатами розгляду заяви потерпілого від злочину, особа злочинця не відома, час, місце вчинення злочину встановлено; 3) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР на підставі матеріалів, зібраних за результатами проведення спеціальних перевірок, особа злочинця, час, місце вчинення злочину відомі, особа потерпілого не встановлена; 4) відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР під час розслідування інших кримінальних правопорушень у сфері охорони здоров'я; 5) ситуація у випадках настання тяжкого наслідку - смерті пацієнта.

8. Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності, слід об'єднати у чотири групи: 1) обставини, що стосуються самої події кримінального правопорушення. До цієї категорії слід зараховувати: відомості про час вчинення злочину; відомості про місце вчинення злочину; відомості про спосіб підготовки, вчинення та приховання злочину; відомості про знаряддя злочину; відомості про сліди злочину; 2) обставини, що стосуються особи потерпілого: відомості про стать, вік, соціальний статус особи, наявність та генезис захворювання; 3) обставини, що стосуються особи злочинця: відомості про освіту, професійну

діяльність злочинця (категорію, спеціалізацію, проходження підвищення кваліфікації тощо); 4) причинні обставини: чи правильно та своєчасно проведено щодо хворого медичні заходи з точки зору їх відповідності основним, загальноновизнаним й обов'язковим правилам, які розроблені в медицині; виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню злочину, і заходи, яких необхідно вжити для їх усунення; відомості про наявність зв'язку потерпілий - злочинець; чи існує причинний зв'язок між лікуванням та несприятливими наслідками, які настали для пацієнта; 5) інші обставини: вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; обставини, що обтяжують чи пом'якшують покарання; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності і (або) є підставою для закриття кримінального провадження; обставини, що виключають факт вчинення підозрюваною особою іншого злочину.

9. Загальними версіями про характер події, що відбулась, при плануванні розслідування незаконної лікувальної діяльності є: 1) мають місце ознаки незаконної лікувальної діяльності; 2) має місце завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, завідомо неправдиве показання; 3) ознаки незаконної лікувальної діяльності відсутні і має місце інший злочин у сфері професійної діяльності медичних працівників; 4) має місце злочин проти власності, де способом його вчинення є обман чи зловживанням довірою особи.

Окрім того, типовими версіями, що мають значення на початковому етапі провадження досудового розслідування незаконної лікувальної діяльності, є версії щодо особи злочинця, способу вчинення злочину та його зв'язку із тяжкими наслідками, особи потерпілого.

10. Основне місце в питанні взаємодії займає співпраця слідчого, прокурора, що здійснює розслідування, з особами, які володіють спеціальними, в першу чергу медичними, знаннями. Форми такої взаємодії пов'язані та впливають із наведених форм використання при розслідуванні спеціальних знань. У роботі виділено процесуальні та непроцесуальні (організаційно-тактичні) форми взаємодії.

До процесуальних форм взаємодії під час розслідування злочинів, передбачених ст. 138 КК України, віднесено: 1) сприяння слідчому чи прокуророві при виконанні слідчих (розшукових) дій та тимчасового доступу до речей та документів; 2) виконання доручень слідчого чи прокурора щодо розшуку підозрюваного, його затримання, проведення інших заходів забезпечення кримінального провадження та заходів безпеки учасників процесу тощо.

До організаційно-тактичних форм взаємодії у даному випадку можна віднести: 1) спільний виїзд та дії на місці події (огляд, пошук доказів, свідків тощо); 2) спільне планування розслідування та здійснення запланованих заходів; 3) обмін інформацією, її спільний аналіз та оцінка, тобто інформаційна

взаємодія, що призводить до зміни знань хоча б одного із одержувачів відомостей.

11. До комплексу слідчих (розшукових) дій, необхідних для забезпечення якісного провадження досудового розслідування незаконної лікувальної діяльності, належать: огляд місця події, документів; допити потерпілого, свідка, підозрюваного; обшук (тимчасовий доступ до речей та документів).

На основі узагальнення емпіричних матеріалів розроблено рекомендації, спрямовані на підвищення результативності вказаних слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконної лікувальної діяльності:

- огляд місця події проводиться для: виявлення, фіксації та збереження інформації аби унеможливити її знищення чи спотворення; збору даних з метою встановлення обставин події загалом; встановлення причин смерті та побудов версій стосовно події злочину, а також для дослідження обстановки вчинення незаконної лікувальної діяльності; фіксації часу та місця її вчинення, виявлення та фіксації слідів злочину; виявлення та вилучення документів та предметів, які використовуватимуться як речові докази;

- первинними документами, що повинні підлягати дослідженню під час огляду, є: документи, що надають дозвіл на здійснення лікувальної діяльності (ліцензія); документи, яким підтверджується рівень відповідної освіти у особи, що займається лікувальною діяльністю (диплом, свідоцтво тощо); медична документація за підсумками лікування: медична довідка (лікарський консультаційний висновок), виписка із медичної картки амбулаторного (стаціонарного) хворого, консультаційний висновок спеціаліста, протокол патолого-анатомічного дослідження;

- у випадках незаконної лікувальної діяльності, що вчиняється цілителем, огляду підлягають: атестаційні картки результатів проходження атестації; атестаційно-експертний висновок; медична картка пацієнта, який звернувся до цілителя; інформована добровільна згода пацієнта на проведення оздоровлення, профілактики, діагностики і лікування цілителем; ліцензія на господарську діяльність у формі приватної медичної практики;

- тимчасовий доступ до речей і документів застосовується у сприятливій слідчій ситуації, коли є дані, що буде відсутня протидія щодо надання цього доступу. Завданнями обшуку у кримінальних провадженнях, за ст. 138 КК України, є: 1) своєчасне виявлення та вилучення документів, у яких відображені підстава та порядок здійснення лікувальної діяльності; 2) виявлення та вилучення знарядь та засобів вчинення злочину; 3) виявлення та вилучення документів, що посвідчують особу (осіб), яка вчинила злочин, та її затримання;

- заходами підготовки до проведення допиту є: детальне вивчення та оцінка наявних матеріалів у кримінальному провадженні; проведення консультації із спеціалістами; забезпечення відеофіксації проведення допиту; підбір документів для пред'явлення допитуваній особі; планування черговості

проведення допитів різних осіб; тактика допиту потерпілого зумовлена способом вчинення злочину та його наслідками, особою злочинця;

- на тактику допиту свідків у кримінальних провадженнях аналізованої категорії, залежно від визначеної категорії, впливають такі фактори: ступінь об'єктивної інформованості осіб щодо обставин кримінального провадження; позиція щодо розслідування, наявність відкритого або прихованого конфлікту зі слідчим; наявність корпоративних чи особистих взаємин із підозрюваним (обвинуваченим); наявність або відсутність відкритого або прихованого конфлікту з підозрюваним чи потерпілим. Запропоновано перелік питань, які мають бути поставлені свідкові під час його допиту;

- тактика допиту підозрюваного визначається способом вчинення злочину, наслідками вчинення кримінального правопорушення, індивідуально-психологічними характеристиками його особистості, соціальним і професійним статусом та його лінією поведінки та формує такі ситуації: а) підозрюваний визнав свою вину у вчиненні злочину і виконує взяті на себе зобов'язання; б) підозрюваний визнав свою вину частково; в) підозрюваний не визнав свою вину. У дисертації запропоновано тактичні прийоми, необхідні для вирішення визначених ситуацій.

12. Під час провадження досудового розслідування про незаконну лікувальну діяльність типовим комплексом судових експертиз є судово-медична експертиза особи потерпілого, речових доказів, почеркознавча експертиза, техніко криміналістичне дослідження документів. Процесуальною формою використання спеціальних знань поза проведенням експертизи є залучення експерта до проведення слідчих дій, отримання письмових висновків. Непроцесуальними формами використання спеціальних знань є: ініціювання відомчих перевірок, а також подальше використання їх результатів при прийнятті процесуальних рішень; отримання консультації у спеціаліста поза слідчими діями (під час підготовки до них або аналізу отриманих відомостей); ознайомлення слідчого із нормативно-правовими актами та спеціальною літературою, що стосуються розслідуваного злочину.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Стецик Б.В. Спосіб учинення незаконної лікувальної діяльності / Б.В. Стецик // Национальный юридический журнал: теория и практика. Научно-практическое правовое издание. - Республика Молдова, 2016. - № 3 (19). - С. 194-197.

2. Стецик Б.В. Характеристика злочинних наслідків і причинного зв'язку незаконної лікарської діяльності / Б.В. Стецик // Європейські перспективи. Науково-практичний журнал. - 2016. - №3. - С. 141-146.

3. Стецик Б.В. Планування розслідування незаконної лікувальної діяльності / Б.В. Стецик // Юридичний науковий електронний журнал. Електронне наукове фахове видання. - Запоріжжя, 2016. - № 4. - С. 216-219.

4. Стецик Б.В. Роль типових слідчих ситуацій під час розслідування незаконної лікувальної діяльності / Б.В. Стецик // Право. иА. - 2016. - № 2. - С. 108-113.

5. Стецик Б.В. Обставини що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності / Б.В. Стецик // Наше право. - 2016. - № 4. - С. 105-110.

6. Стецик Б.В. Особливості підготовки допиту підозрюваного при розслідуванні незаконної лікувальної діяльності / Б.В. Стецик // Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (теоретичні аспекти приватного та публічного права) : матер. III міжнар. наук.-практич. конф. (м. Львів, 24 грудня 2013 р.). - Львів, 2013. - С. 240-243.

7. Стецик Б.В. Незаконна лікувальна діяльність. Кримінально-правовий захист життя і здоров'я пацієнтів / Б.В. Стецик // Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (в контексті євроінтеграційних процесів) : матер. V міжнар. наук.-практич. Інтернет-конф. (м. Львів, 30 листопада 2015 р.). - Львів : Камула, 2015. - С. 347-430.

АНОТАЦІЯ

Стецик Б.В. Методика розслідування незаконної лікувальної діяльності. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. - Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2016.

Дисертація присвячена розробці методики розслідування незаконної лікувальної діяльності. У роботі досліджено поняття, зміст, структуру та елементи криміналістичної характеристики незаконної лікувальної діяльності. Здійснено типізацію слідчих ситуацій початкового етапу провадження досудового розслідування незаконної лікувальної діяльності. Розроблено систему типових версій під час розслідування досліджуваного злочину. Розглянуто проблемні питання організації та тактичного забезпечення розслідування незаконної лікувальної діяльності, зокрема, визначено оптимальний комплекс слідчих (розшукових) дій та запропоновано тактику проведення огляду місця події, документів, допиту та обшуку. Визначено можливості у застосуванні спеціальних знань при розслідуванні незаконної лікувальної діяльності.

Ключові слова: кримінальне провадження, методика розслідування, незаконна лікувальна діяльність, криміналістична характеристика, типові

версії, типові слідчі ситуації, тактика проведення окремих слідчих дій, використання спеціальних знань.

АННОТАЦИЯ

Стецик Б.В. Методика расследования незаконной лечебной деятельности. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. - Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2016.

Диссертация посвящена разработке методики расследования незаконной лечебной деятельности. В работе рассмотрены понятие, содержание и определена структура криминалистической характеристики незаконной лечебной деятельности, проанализированы отдельные ее элементы.

Исследованы проблемы типичных следственных ситуаций первоначального этапа расследования незаконной лечебной деятельности и разработаны соответствующие программы досудебного расследования. Подробно рассмотрены обстоятельства, подлежащие выяснению при расследовании указанного вида преступления, а также проанализированы формы, содержание и цели взаимодействия следователя с органами и подразделениями, которые привлекаются к процессу расследования незаконной лечебной деятельности.

Предложены рекомендации по тактике проведения осмотра места происшествия, осмотра документов, обыска, допроса потерпевшего, свидетелей и подозреваемого в ходе расследования незаконной лечебной деятельности.

Установлено, что при проведении допроса в ходе расследования незаконной лечебной деятельности следует учитывать эмоциональное состояние допрашиваемого, а также его уровень владения медицинскими знаниями; влиять как на формулировку следователем вопросов в ходе этого процессуального действия, так и на оценку полученных показаний с точки зрения их достоверности. Тактика проведения допроса зависит от процессуального статуса допрашиваемого и уровня его заинтересованности в противодействии следствию.

Специальные знания в ходе расследования незаконной лечебной деятельности применяются в процессуальных формах, к которым относятся привлечение специалиста-медика для участия в проведении следственных действий проведение комплексной судебно-медицинской, проведение почерковедческой и технико-криминалистической экспертиз. К непроцессуальной форме следует отнести: инициирование ведомственных проверок, а также дальнейшее использование их результатов при принятии процессуальных решений; получение консультации у специалиста-медика

за следственными действиями (во время подготовки к ним или анализа полученных сведений), ознакомление следователя с нормативно-правовыми актами и специальной литературой, касающихся расследуемого преступления. Сформулированы перечни типичных вопросов, которые ставятся перед экспертами.

Ключевые слова: уголовное производство, методика расследования, незаконная лечебная деятельность, криминалистическая характеристика, типичные версии, типичные следственные ситуации, тактика проведения отдельных следственных действий, использования специальных знаний.

SUMMARY

Stetsyk B.V. Methodology of investigation of illegal medical activity. - Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.09 - Criminal Litigation and Forensics; Criminalistics; Operational-investigative Activity. - National University "Odessa Law Academy", Odessa, 2016.

The dissertation is devoted to the development of methodology of investigation of illegal medical activity. The concept, subject matter, structure and elements of criminalistical characteristic of illegal medical activity were examined in the study. Typification of investigative situations of the outset of pre-trial proceedings of illegal medical activity was performed. The system of typical versions during the investigation of crime, that is being researched, was developed. Problematic issues of organization and tactical provision of investigation of illegal medical activity were examined, particularly, the optimal complex of investigative (search) activities was defined and tactics were suggested for conducting crime scene investigation, documents investigation, interrogation and search. Opportunities for application of special knowledge during the investigation of illegal medical activity were defined.

Key words: criminal proceeding; methodology of investigation; illegal medical activity; criminalistical characteristics; typical versions; typical investigative situations; tactics for conducting particular investigative activities; application of special knowledge.

Підписано до друку 18.11.2016 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1611-3а.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.